

ressò mont-roigenc

UNA CRÒNICA DELS PRATS DELS ANYS CINQUANTA I SEIXANTA (3)

Martí Rom

www.martirom.cat

01-12-2023

Els Prats a prop de l'estació del tren eren el món d'aquell "noiet" de Barcelona, gairebé enclaustrat a la gran ciutat, que esdevenia un "xiquet" que recorria, pràcticament, lliurement, aquella contrada de terres de conreu i amb la mar a tocar.

En aquells anys de finals dels cinquanta i inicis dels seixanta jugava amb el Paco i l'Alejandro ("Juanillos"), amb l'Adrianín (de "ca l'Emilio Oli") i amb el Pere i Miquel (de "cal Beatet"). Tots érem, més o menys de la mateixa edat. El meu germà Francesc era cinc anys més petit.

Fonamentalment, jugàvem a futbol. També, a vegades, posàvem una moneda a la via del tren quan aquest estava apunt de passar, esperant que la deixés ben aplanada. Una vegada, no recordo qui era, el vàrem escridassar, doncs, el tren s'apropava massa.

Bàsicament anàvem descalços tot el dia. Ajudàvem a regar els camps de la família. Vàrem aprendre a obrir i tancar la presa d'aigua. Recordo que a casa teníem hort i "mulons" i síndries. A l'hort hi havia plantat el que calia pel consum diari: bajoques (que diuen a Mont-roig, és a dir, mongeta tendra), tomàquets, enciam... Era una barreja de verd i vermell intens. Un dia a la setmana baixava el tiet Josep (Ferratjes Tost), el germà de l'àvia Dolors, amb el carro, per tenir cura de l'hort.

Voltant per l'hort, alguna vegada sofries la picada d'una abella o vespa; llavors els pagesos deien que havies de pixar a terra i agafar una mica d'aquella terra mullada (per l'amoníac que porta) i posar-la en el lloc de la picada. Remei dels antics! Em sembla que no ho vaig explicar mai als meus companys de l'escola de Barcelona. Què haguessin pensat! En aquella època, la distància entre Barcelona i Mont-roig era molt més que uns cent vint quilòmetres: era d'uns cinquanta anys!

També quan paties una inflamació de la pell per un excés de sol et posaven una barreja d'aigua i vinagre. Encara no hi havia, o no eren freqüents, les cremes solars. Una vegada, quan deuria tenir uns tretze anys, vaig estar pràcticament tot l'estiu amb el tros que hi ha entre l'espatlla i el coll, als dos costats, amb gairebé una llaga. De l'experiència n'aprens; mai més em va tornar a passar. Amb una samarreta se solucionava.

Més antigament, havia sentit explicar a l'àvia Dolors que quan la mare era petita (inicis dels anys quaranta), quan convenia, anaven a punta de dia a beure l'aigua salada del mar. És un bon laxant. Un altre d'aquells remeis casolans era la "saliva *dijuna*" (dejuna), en dejú; servia per una munió de coses, sembla que és un bon cicatrítant.

Els xiquets dels Prats també anàvem a “córrer” la fruita d’aquelles finques. Un cop, vaig agafar un mal de ventre de tan menjar (crec que eren), pomes verdes.

I, si havia plogut, agafàvem un pot i anàvem a agafar caragolins.

Era una vida que no la governaven els rellotges. Per exemple, els xiquets sabíem que era hora de berenar quan sentíem que passava el “*Sevillano*”. Tots corrent cap a casa. Sovint menjàvem pa amb oli i sucre.

Un cop, el Josep Maria, de “cal Xarel”, estava amb febre i em vaig passar la tarda jugant a la seva habitació. Quan la mare se’n va assabentar va posar el crit al cel. La Cecília, la Maria va dir allò de : “no passa res que Déu no vulgui”. Abans, en general, no hi havia la gran protecció dels fills d’aquests darrers anys. Tothom s’encomanava a Déu i vivien tranquils. Déu, el destí diví, ho decidia i emparava tot.

L’estona més divertida era quan anàvem a la mar. La teníem a tocar. Hi podíem estar hores. Quan més ens divertíem era quan feia mala mar. Això acostumava a passar cap a finals d’agost i al setembre. Era quan més en fruïem. Ens preparàvem mirant com aquella ona altiva i pretensiosa s’apropava. Érem, o ens fèiem, el valent. Li plantàvem cara, fèiem veure que no ens acoquinava. Ens posàvem de costat amb un cert menyspreu (realment era per oferir menys resistència al cop de l’onada) i, quan la teníem gairebé al damunt, saltàvem amunt, ben amunt. Aleshores, giràvem el cap seguint-la amb la

mirada com es rebatia contra l’escaló del batent. Era divertit veure-la passar. Llençàvem algun crit d’eufòria. Si era excessivament alta, a l’últim moment, serenament, ens capbussàvem cap al fons, ben cap el fons de la mar, esperant que l’ona passés pel nostre damunt. A continuació, ràpidament pujàvem amunt tot mirant si en venia alguna altra. Sí, algun cop ens rebolcava cap enfora, cap al batent. Ens aixecàvem per tornar el més aviat possible mar endins; altrament, una altra ona ens trobaria a mig camí.

“Casal Miramar” (inici anys cinquanta)

També era divertit anar-nos a banyar quan plovia; això normalment succeïa alguns dies a finals d’agost o inicis de setembre. Era com una cosa inversemblant, aigua per tot arreu.

La mar de l’estiu era normalment plàcida, gairebé no hi havia onades. Els pares ens deixaven normalment anar sols a la mar. Cap a les dues del migdia entrava el garbí (la garbinada), un fresc ventet de mar endins que ve del costat de l’Hospitalet (del sud-oest); aleshores s’aixecaven una mica les onades. La temperatura amollava, el dia es tornava més fresquet.

Algun dia feia serè, el fort vent també dit mestral¹; aquest és aquell vent sec i fred del nord-oest. Sabíem que aquell dia no podíem jugar amb la pilota de plàstic, doncs tot

¹ També: cerç o vent de dalt

d'una se les enduia el vent ràpidament mar enllà, molt lluny. De més gran, vaig aprendre, quan navegava amb *windsurf* o amb el *Vaurien* que aquell fort vent que ens colpejava en els primers dos-cents metres de mar des de la platja era enganyós i, consegüentment perillós. Més enllà, mar endins, el vent era molt més intens. Era el vent que anava per sobre dels arbres i cases que hi ha a prop de la platja, aquests elements fan de paret i aconseguen esmorteir-lo. Quan anaves navegant, tot d'una, passaves d'un vent fort a un de furiós i molt violent. Si no en sabies prou no hi havia manera de tornar a la platja.

Algun cop, molts anys més tard, havia provat de navegar amb el *windsurf* en mala mar, amb onades altes. Costava d'entrar des de la platja. Ja a dins, era un continu tobogan de pujades i baixades. Calia encarar les onades d'esquitllèbit (biaix), com tallant obliquament l'onada. Una vegada, vaig agafar una onada frontalment i va ser com si, gairebé, topessis contra una paret. Una gran massa d'aigua té una força enorme.

Aquell dia de serè, la mar era una immensa planura, l'aigua estava freda, prou freda, i era d'un blau meravellosament intens. Llavors, a vegades, fèiem competicions per veure qui aconseguia fer més rebots (llançant amb força una pedra plana), lliscant damunt l'aigua. Comptàvem: un, dos, tres... Prèviament, cercàvem en el batent la pedra més adequada: havia de ser plana, molt plana.

No sempre la mar et duia coses curioses, també sovint omplia la platja de quitrà. Aleshores, molts vaixells netejaven els seus dipòsits mar endins. A l'hora del bany, si no tenies cura quedaves empastifat; l'arena s'omplia de aquelles fastigoses taques negres. Al tornar a casa, calia netejar-se amb oli. Això passava pràcticament cada dia. Encara recordo la seva fortor.

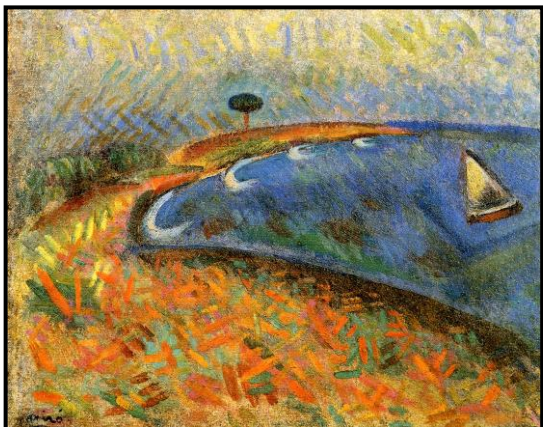

Passejant per la platja, sempre trobàvem alguna cosa curiosa que havia tret la mar. Potser la nostra imaginació ens duia a pensar que trobaríem restes d'algun naufragi. L'avi Cisquet (Francesc Rom Serra) o l'àvia Dolors (Ferratjes Tost) explicaven que feia anys, potser cap als quaranta, hi havia hagut un important naufragi i que la mar llençava a la platja les coses més diverses: roba, llençols... Al cap d'uns dies la Guàrdia Civil de Cambrils va passar pels masos i xalets a demanar que els hi donessin el que havien recollit... Molts van fer veure que no en sabien res. Ves a saber per què volien recollir-ho. No crec que el que van aconseguir fes cap als seus propietaris. Tota la franja costanera de Mont-roig depenia (encara ara) de Cambrils.

Un dia de l'estiu del 1964, gairebé davant mateix de casa, vaig trobar a la platja un tub de plàstic d'un pam de llarg. Tenia un tap que permetia treure el paper que hi havia en el seu interior. Era de la Creu Roja holandesa i hi havia un text en holandès, anglès, francès i espanyol. Començava: "En el mes de marzo de 1964, este tubito fue arrojado al mar, junto con muchos otros, desde un buque petrolero de la compañía Shell...". Deia que ho havia enviat una nena holandesa i que si volia podia enviar-li una postal dient on l'havia trobat i, també, una altra a la Creu Roja holandesa. Era una d'aquelles

meravelloses casualitats que et passen un cop a la vida. Un vaixell llença a la mar una munió de tubs en ple Atlàntic i un d'ells, per algun camí celeste, entra per Gibraltar i fa cap a la platja davant de casa. Sí, vaig enviar les postals. Guardo aquell tub i el seu text.

El que els xiquets dels Prats fèiem sovint era anar a rondar per la platja, cap a ponent o també a llevant, fins als “nius de metralladores”². Sí, allà, enmig de la platja de la Pixerota hi havia aquella “Casa dels carrabiners” que, anys més tard, oi Miquel “Beatet”?, la vàrem veure en unes fotografies on hi havia Joan Miró. Tampoc sabíem res aleshores del seu quadre “Platja de Mont-roig” (1916). Érem uns xiquets que encara no havíem descobert l’encís mironià d’aquell indret.

“Platja de Mont-roig” (1916)

Nius de metralladores (actualment)

Per anar-hi creuàvem el barranc de Rifà, allà, la platja prop del batent, esdevenia un pedregar. Una mica abans, havíem passat per un prou gran conjunt de pins, gairebé una petita pineda. El seu verd esplendorós contrastava amb el blau intens de la mar. Amb el pas del temps, per l’entrada d’aigua de la mar, alguns van anar morint. Ara sols en resten un pocs. Recentment, he sabut que el febrer de 1911 en un d’aquells pins va lligar una llarga sirga un pescador de Cambrils que va sortir nedant en ple hivern per permetre que els seus companys d’una barca bolcada, es salvessin del terrible naufragi causat per una immensa llevantada. Era un “Rom”, Esteve Rom Piqué (1870-1911)³.

Llavors tan sols jugàvem. Ni sabíem res de Miró ni del Rom, heroi de 1911.

En aquella llarga platja que anava des de Rifà fins la Porquerola (ara hi ha el “càmping Platja Mont-roig”), hi havia cada cinc-cents metres (aproximadament), a la part que tocava a les finques, unes cabanes fetes de canyes, trossos de fustes i cobertes amb alguna lona impermeabilitzada. Potser era un d’aquells encerats que s’usaven en la verema posant-los al carro per abocar-hi el raïm. Hi cabien unes dues o tres persones. Per dintre, a mitja fondària, hi havia una mena de jaç on s’hi podia descansar o dormir. La utilitzaven la parella de la guàrdia civil de Cambrils per a la vigilància de la costa a la nit; resguardava una mica de la frescor. Aquell tros de costa sempre havia estat un

² “Els nius de metralladores de Mont-roig” del llibre “Mont-roig: D’altres esberles d’un mosaic esbocinat” de Marti Rom (Arola Editors, 2023), pàg. 75

³ “La nissaga dels Rom (9). Cambrils: El tràgic heroisme d’Esteve Rom Piqué en el temporal de 1911” del llibre “Mont-roig: D’altres esberles d’un mosaic esbocinat” de Marti Rom (Arola Editors, 2023), pàg. 401.

indret propici al desembarcament de contraban. També recentment. Hi havia una d'aquestes cabanes, a la platja, a la meitat dels Prats de "cal Beatet". Durant el dia, els xiquets l'aprofitàvem per jugar-hi.

Aquells guàrdies civils, que com hem vist s'apropaven a "ca l'Emilio Oli" (els oferien un gotet de vi), de tant en tant, abans de fer-se de nit, també passaven pel xalet de casa, pel "Casal Miramar". Li deien a l'àvia o a la mare que si tenien alguna necessitat o sorgia algun problema fessin llum amb un lot (pila), des de casa cap a la platja, que ells pujarien. L'àvia Dolors després deia: "sí, allà estaran mirant cap a nosaltres, deuen dormir tota la nit".

Algun cop, potser abans d'anar a dormir, me'n recordava de l'al·legoria religiosa que m'explicaven al col·legi per fer-nos entendre la immensitat de l'eternitat, on viuríem al costat de Déu o cremant-nos amb Satanàs a l'infern, o també perquè acceptessin el "misteri de la divina Trinitat". Ens deien que Sant Agustí passejava per la vora de la mar i va veure com un nen omplia una galleda d'aigua i la buidava en un forat que havia fet. Davant de la sorpresa del sant, el nen li diu que vol buidar la mar, i aquell li contesta que això és impossible. Llavors, aquell repel·lent nen setciències li respon que és més impossible el que ell intenta: comprendre la immensitat de Déu d'una manera racional. Algun cop, vaig estar temptat d'intentar això de buidar l'aigua del mar. En somnis, clar!

Quan ho recordo, tinc la temptació de creure que ho he somiat o ho he vist en alguna pel·lícula. Deuria ser cap a finals dels anys cinquanta, jo tenia prop de deu anys; aleshores, quan la mare veia una barca de Cambrils pescant davant del xalet, i relativament a la vora de la platja, em deia: "corre i crida'ls!". Jo, "cametes ajudeu-me" cap a la mar. Poc després arribava la mare. Llavors aquells pescadors s'apropaven al

"Casal Miramar" (inici anys cinquanta)

batent i ens venien peix del que havien pescat. Era peix fresc! El més fresc que mai he menjat. Potser un d'aquells pescadors fos un "Rom", un parent llunyà! Quan el 2021 estava treballant en la recerca de la nissaga dels "Rom", vaig trobar que molts varen anar o néixer al port de Cambrils i foren pescadors. Fins fa pocs anys encara n'eren molts⁴.

D'aquells anys i posteriors, també recordo que per les cases i xalets dels Prats i de les Pobles, passava l'*Eleuterio* amb el seu *VéloSolex* (com una bicicleta amb un petit motor sobre la roda del davant que transmetia la potència directament al pneumàtic)⁵. Aquest,

⁴ "La nissaga dels Rom", onze capítols, del llibre "Mont-roig: D'altres esberles d'un mosaic esbocinat" de Martí Rom (Arola Editors, 2023), pàg. 255 a 430. Principalment el capítol "La nissaga dels Rom (8): Expansió al Baix Camp (Cambrils)", pàg. 369.

⁵ El *VéloSolex* era una bicicleta que duia incorporat un motoret sobre la roda del davant que transmetia la potència directament al pneumàtic. He llegit que era un invent francès del 1941 i que va començar a fabricar el 1957, a Espanya, la marca Orbea. També se'ls anomenava "mosquit".

venia de Cambrils a vendre peix. L'arribada de l'*Eleuterio* era tot un succés. Tindríem peix fresc! Posteriorment, he sabut que aquest Eleuterio⁶ també passava pel Mas Miró.

En aquella platja havia sentit explicar que des d'antic i fins als anys quaranta alguns mont-rogenes feien la pesca al petard. Ho comentava l'àvia Dolors, de la platja dels Prats, a tocar de Rifà. Anaven de matinada a la mar a esguardar, en silenci, el pas de l'estol de peixos. Quan s'apropaven al batent, tiraven un o varis petards. L'explosió els matava i els feia surar per damunt de l'aigua. Sols calia entrar de pressa per agafar-los. La Guàrdia Civil ho vigilava molt, però difícilment agafava algú. També hi havia una certa llei del silenci.

Els divendres anàvem a comprar a Cambrils. No era possible fer-ho a Mont-roig, no hi havia mitjà (autobús) que ho possibilités. Normalment, hi anàvem la mare, el meu germà Francesc i jo. L'àvia es quedava als Prats. Agafàvem, cap a les cinc o quarts de sis, el tren "*Ligero*" que venia de Tortosa i tornàvem amb el que sortia de Cambrils cap a quarts de nou o quasi les nou. Alguna vegada ens recollia el pare amb el "Seat 1400". Teníem unes tres hores per fer la compra setmanal. Des de l'estació pujàvem amunt pel passeig (ara avinguda de Vidal i Barraquer); no estava encara totalment edificat. Arribàvem al bell mig del poble. Compràvem al mercat municipal i principalment a "ca l'Arturo" (ara no existeix, estava a la plaça que ara se'n diu del marquès de Mariano núm. 4). Era una botiga de queviures de les d'abans on hi havia tot el que necessitàvem. Si ens calia anar a alguna altra botiga, per exemple a la farmàcia, deixàvem les bosses a la rebotiga (hi havia un petit menjador). Quan acabàvem, tots carregats de bosses, baixàvem cap a l'estació del tren. A l'arribar a la de Mont-roig (baixador), i encarar cap al xalet, si anàvem massa carregats, algun cop un dels "Juanillos" ens ajudava fins a casa. Segur que era per una indicació del seu pare.

El conegut com "*Apeadero*" (Baixador) de Mont-roig fou una estació de tren poc aprofitada. Estava enmig del no res. El poble quedava lluny, no hi havia transport. Sols l'utilitzaven els que vivien o anaven als Prats o a Les Pobles. Sabem que hi baixaven els amics de Joan Miró i els recollia el masover amb la tartana. Pels habitants del poble era més fàcil anar amb el cotxe de línia fins a Reus i allí agafar el tren.

Anant uns quants anys enrere, quan jo tenia uns quatre anys, cap al 1954, vaig tenir molta febre. Era entre setmana i no hi havia el pare amb la moto "Ossa". Com deia, als Prats vivíem aïllats. El poble estava a sis quilòmetres terra endins i no hi havia manera d'anar-hi si no era en carro. Com que tampoc hi havia telèfon ni al xalet ni als voltants, la cosa es presentava un xic magra. La solució, segurament la va indicar algú dels "Xarel", era demanar al cap de l'estació de tren que permetés pujar a la mare en un tren que anés a Barcelona, fins a Cambrils. Aleshores, crec que sols hi havia un tren al dia a Barcelona i un altre a Tortosa, per la qual cosa calia aprofitar-ne un de mercaderies que passaven més sovint. I així fou. Amb la mare, em van pujar a un vagó de mercaderies. A prop de l'estació de Cambrils, pujant a mà dreta per l'actual avinguda de Vidal i Barraquer, que aleshores era de terra, poc abans d'arribar al que era la carretera nacional N-340 (ara avinguda del Baix Camp) hi havia un metge. La mare deuria pensar que, quan cal, Déu ajuda. Jo hi afegiria: i Renfe i el cap d'estació.

⁶ Eleuterio Ruiz Cabañas. Consta en el Cens electoral del 1951, diu que té 34 anys (deuria néixer cap al 1917). La seva esposa era Adelina Ferrando Boronat; en el cens de 1951 consta que té 41 anys (deuria néixer cap al 1910). Vivien al carrer "Barcas" número 4.